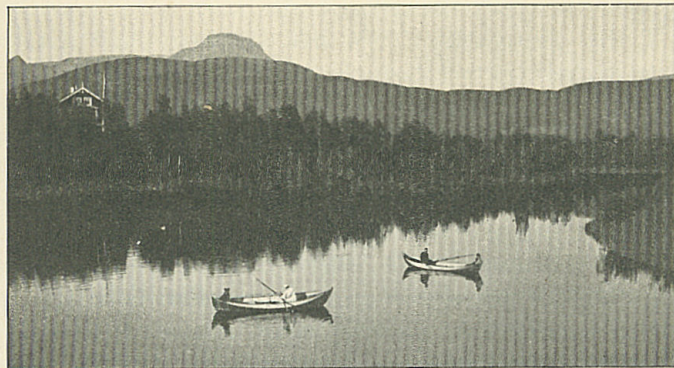

IVAR SÆTER

MAALSELVDALEN

MAALSELV OG ØVERBYGD HERREDER

BRUNES (ØVERBYGD) MED TOPPEN AV HATTAVARRE.

Med kart og mange illustrationer.

GRØNDAHL & SØNS BOKTRYKKERI. OSLO 1926.

SMAAFORTÆLLINGER FRA MAALSELVDALEN

KONG OSKARS BESØK

I 1873 hadde bygden besøk av kong Oskar. Efter en reise opover Finmarken, like til russegrænsen, tok han med sit kongelige følge paa tilbaketuren om Maalselven—Bardo—Salangen til Sjøveien. Fra Troms og indover til Maalsnes benyttet han lokalskibet «Tromsø». Paa Maalsnes møtte herredsstyret, som ridende i spidsen ledsaget kongen opover til Moen, hvor han med følge overnattet. Paa Moen var fremmøtt en mængde folk, som selvfølgelig vilde se kongen. Kongen selv kjørte i karjol foran de andre kjørende i følget. Da han skulde svinge ind paa gaardspladsen, blev hesten ræd for hurraropene fra den tætpakkede menneskemasse paa begge sider av veien; men kongen var rask til at gi hesten et godt kongelig svøpeslag, saa den tok sig fort fremover til stuetrappen. Efter en god middag underholdt kongen sig med det fremmøtte folk.

Saa hændte det blandt andet, at professor Friis, som fulgte ham paa reisen, skulde fotografere, men fik det ikke godt til, før han maatte gaa bort i en pen kornåker, som laa tæt indtil landeveien. Da kongen fik se det, ropte han med høi røst, om bygdens ordfører var tilstede. Iversen svarte ja, og med hatten i haanden steg han op paa trappen til Kongen. «Ser du den mand der borte som ødelægger kornåkeren?» Jo han saa det. Saa sa Kongen: «Nu har De, hr. ordfører, at gaa der bort og forkynde ham en mulkt paa 2 kroner.» Ordføreren, som tok denne kongelige befaling mere som spøk, nølet med at gaa; men da saa Kongen gjentok sin befaling, satte ordføreren hatten paa hodet og skulde til; men i det samme grep kongen i ordførerens trøiekrave og sa: «Aa gjør det ikke, for med den mand der borte i åkeren har vi ingen raad. Han faar gjøre bare som han vil.»

En mand — Erik Kristianamo — gik op paa trappen til Kongen og foreviste ham et gammelt bygseldokument. Han vilde nødig gi slip paa noget av furuskogen, naar han skulde kjøpe av staten. Kongen kastet øiet gjennom papiret og leverte det tilbake med de ord: «Det er hverken dit eller mit». Han tok derpaa op sin cigarbok og trakterte Erik med en gild cigar, som han endog tendte til ham. Den raadvilde mand dampet og røkte blandt folket den kongelige cigar, tilsynelatende vel tilfreds over sit møte med Hans Majestæt. Dagen efter reiste Kongen med følge fra Moen over ved Fredriksberg færgested opover til Bardo og derfra nedover til Sjøveien. Der skulde følget gaa ombord i det kongelige skib.

LØITNANT ROSENKVIST

Førnævnte veibestyrer Rosenkvist var en original personlighet, som forsøkte at holde orden paa arbeiderne. Foruten sin familie førte bestyreren med sig et stort hoppedyr og karjol fra det sydlige Norge samt en ældre uttjent soldat til opvarter og lakei, som kaldte sig By. By som altid gik militærklædt, fulgte bestyreren overalt paa veibefaringer og andre steder. Han tiltalte altid bestyreren «hr. løitnant», med haanden paa lueskyggen. Gjorde ikke By sine saker til-

fredsstillende, fik han til straf som regel en lusing. By som blev litt lei over denne luggingen, fandt paa at late sit haar snauklippe. Men Rosenkvist var heller ikke mindre betænkt. Da han ikke fik tak i haaret, kløp han opvarteren i øret. Opvarteren hadde ikke beregnet, at hans herre var likesaa klok og opfindsom som han selv. En gang kom By i knipe. Bestyreren, som bodde paa Olsborg, skulde ha sig en ny større og mere tidsmessig komfyr. Komfyren kom til Maalsnes, og By blev kommanderet til med baat at hente den op, sammen med en leimand. Paaopturen om natten faldt det By ind at ta sig en kvilstund paa Guldhav. De gik op paa en høilem og sovnet godt. Da de saa efter flere timers forløp kom ned til baatstøen, fandt de baaten veltet om og komfyren borte paa flere alen dypt vand. Nu blev selvfølgelig By helt forskrækket. Rosenkvist, som blev budsendt om tildragelsen, kom straks. Han traf manden paa Guldhav paa gaardspladsen og spurte efter By. «By var netop her; men da han fik se hr. løytnanten oppi veien, sprang han og gjemte sig,» svarte Guldhavmanden leende. Rosenkvist ropte med tordenrøst: «By, kom frem!» Da saa By endelig tittet frem bak et hushjørne, ropte løytnanten igjen paa ham. By svarte: «Hr. løytnant; jeg tør ikke». «Hvorfor tør du ikke?» «Jeg frygter for, at hr. løytnanten slaar mig ihjæl.» «Kom bare du,» sa løytnanten, «jeg skal ikke gjøre dig noget». By kom og gjorde sin sædvanlige militære honnør like overfor hr. løytnanten. Baade haarene og ørene til By slap saaledes godt fra leiken dengang. Komfyren blev senere optat ved dykker. I 1862, om sommeren, da arbeidet paagik mellem Moen og Rognmo, hadde endel(mest av de sydlandske arbeidere) faat det indfald en søndag at holde et lite kalas paa Moen og derunder prøve hverandres styrke. Mandag skoftet en del av dem, som fik juling. Bestyreren, som fik høre om dette, budsendte hele arbeidsstokken, ca. 100 mand, til med hver sin spade paa nakken at møte op paa flaten ved Fredriksberg. Der skulde holdes forhør. Lensmand Krogseng, kasserer Harstad og veiopsynsmændene med flere møtte ogsaa op. Rosenkvist redegjorde først for, at det var spektaklet paa Moen, som hadde git anledning til dette møte her. Der dannedes en stor folkering, og midt inde i ringen skulde de staa frem, som hadde været med i leiken. Løytnanten holdt en grasat militærisk tale til synderne — med mange velvalgte, tildels komiske formaninger til hele arbeidsstyrken. De andre, som holdt sig hjemme atpaa julingen søndagskvelden, skulde hver faa sig en mulkt paa 1 daler samt indfinde sig paa bestyrerens kontor tirsdag morgen. Møllerstuen og «Frønningen» fra sydlandet indfandt sig efter ordre. Straffepræken maatte selvfølgelig disse 2 syndere ogsaa fordøie samt betale 1 daler i mulkt hver, før de fik begynde arbeidet igjen, og dertil love at være rigtig flinke og snilde gutter. Dette blev da lovet høitideligt; men nu var disse endnu litt slappe atpaa basketaket søndagskvelden, og de bad hr. løytnanten om en god akevit hver, før de gik. Løytnanten svarte, at de skulde heller ha hat en god portion juling istedet. Dette indrømmet karerne, at de hadde fortjent; men som det nu høvde, tok de heller en dram. For at faa dem til arbeidet igjen maatte de faa sig en støit hver.

(J. A. Helgesen.)

KLOKKER KREUTZER

En av de første kirkesangere i bygden var klokker Kreutzer. Han var uteksaminert fra Trondenes seminarium som lærer og ansattes som saadan i Maalselvns nedre del og tillike som kirkesanger. Kreutzer var i besiddelse av en sjelden sangstemme. I hans tid var intet orgel i kirken. Naar det hændte, at han ikke likte almuesangen, satte han i med høi røst og overdøvde omtrent hele almuen. Han fortalte ofte om sin læretid paa Trondenes seminarium. Flere av seminaristerne hadde samme soveværelse som han i første etage. Hans kamerater hadde stor interesse av at spille kort utover natten. Dette likte ikke Kreutzer. Saa hændte det en nat, mens han laa i sin koje og saa paa, efter at han forgjæves flere gange hadde varslet dem om at slutte, at han fik se den onde sjøl staaende under kortbordet i en gjeteboks skikkelse med store horn. Da blev han sint

sprang op av sengen, spændte bordet overende og kastet ut hele spillerflokken. Kreutzer var stor og stærk, saa han var just ikke til at spøke med i den retning. Som lærer var han noget vidtløftig; men saa hadde han heller ikke stor lærerløn i den tid. Han var ogsaa overtroisk. Altid hadde han om vinterkveldene en hel del skrøner at fortælle, naar han kom frem til en gaard for at overnatte. Snart har han set og møtt en lyktemand og snart mange andre rare skikkelser. Han brukte som regel ski, naar føret var. Saa var det engang sent en kveld i halvt maanelys, han kom til Fredriksberg og bad om natlogi, og da var han svedt og opskaket; han hadde gaat paa ski opover hele elven, og da han saa kom midt for losimentboden i Fleskekroken, kom den onde sjøl paa ski gaaende fra huset. Han gik paa skraa foran ham over elven, var hvitklædt, men sort paa hode og føtter, og dermed forsvandt skikkelsen bortimot den andre elvebakke. Førend han (Kreutzer) satte sig ned paa Fredriksberg, holdt han en hel preik derom til husets folk og især til den gamle Helge Tollefsen, som han tiltalte saadan: «Du min gamle kjære Helge. Der i den gamle tømmerbua og ellers paa lagerpladsen i Fleskekroken har det visst foregaat mangt stygt gjennom tidene, eftersom gubben sjøl gaar igjen der osv. osv.» — Som lærer brukte han forskjellige slags straffemetoder likeoverfor barn, som ikke lærte sine lekser. En gutt blev saaledes vist ut en formiddag i 20 à 30 gr. kulde for at staa utenfor skolevinduet til skam for de andre. Gutten begyndte selvfølgelig snart at fryse, og for at holde litt varme i sig begyndte han at hoppe og gjøre rundkast indimellem. Da sa Kr. til de andre barn: «Se nu paa ham derute — nu begynder han at bli sint.» Saa blev gutten endelig sluppet ind. I den tid bruktes en straffemetode nemlig at bli vist bort i skamkraa til straf for likegyldig læsning m. v. Kreutzer var en godhjertet mand, som ofte eftergav halvparten og tildels det hele av sit *lille* klokkeroffer, især naar folk var i smaa kaar. Saaledes var han stadig i pengeforlegenhet. Lærerlønnen var liten og kirkesangerindtægtene likesaa. Kommunens klokkegaard, Fosbakken, som han bodde paa, bragte ham heller ikke synderlig stor økonomisk fordel. Da han blev gammel og saaledes faldt for aldersgrænsen, bodde han paa en liten gaard nede i bygden, og der døde han. Det kan bemerkes, at i hans første kirkesangertid bodde flere halv- og hel-læstadianske familier paa Storjord, Takelvdal og Renfjeld, som ofte besøkte kirken. Under prestens preik hændte det ofte, at disse læstadianske lappefinner fik aanden og begyndte med huing; men da var Kreutzer paapasselig og fik disse frem fra stolebænkene og bad dem at holde kjæft, og naar ikke det hjalp, tok han og jaget dem ut gjennom kirkedøren hele hurven. (J. A. Helgesen.)

Kreutzer var saa sterk i maalet og saa svær til at sjunge — at han „sang livet af syv degne", som Fader Holberg siger. Da saa den nye klokkeren blev ansat, Lilleeng nemlig, var gammelklokkeren saa ærgementlig, at han satte sig i den første stol i kirken og gaulede slig, at ingen hørte nyklokkeren i klokkerstolen. Efter endt gudstjeneste kom mange hen til Kreutzer og takket ham for den svære sangen. „Aa, ingenting at takke for", svarte Truls brysk; „men Lilleeng, den bokkilling skal jeg nok sjunge ud."

PER ANDERSEN — EN ORIGINAL

P. Andersen hette han med tilnavn Finn-Per. Han var av finsk-lappisk herkomst, født i Renfjeld av fastboende finneforældre. Noget før sin konfirmation kom han som gjætergut til lensmand Krogseng i Fagerli. En stund efter at han blev konfirmeret, reiste han over til Ny-Zeeland og blev der hos en engelsk lord i omtrent 6 aar. Saa kom han tilbake igjen til Maalselv. Hos lorden paa Ny-Zeeland var han mest beskjøftiget som faarehyrde. Som saadan brukte han ridehest, fortalte han. Efterat han kom hjem, omgikkes han med mangeslags planer, og disse var tildels temmelig vidtløftige. Som en av sine væsentligste bedrifter begyndte han at søke efter malmforekomster. Han travet omkring i hjembygden fra fjeld til fjære og i andre bygder, og altid fandt han noget. Han skjærpet villig væk og lot sine skjærp oplæse fra kirkebakken aar efter aar. Han fortalte ofte, at nu snart skulde han bli millionær. Undertiden kaldte han sig

for «bergmester», «videnskapsmenneske» m. v. Av og til satte han igang smaa prøvedrifter; men uten resultat. Han led av skjærpefeber og en del stormandsgalskap. En sommer reiste han paa Finmarken paa guldgravning. Der traf han sammen med et engelsk kompani, som var der og søkte efter guld. Den engelske fører (Aston) tilbød P. Andersen en viss maanedlig betaling som arbeider i sit kompani. Dette tok P. Andersen med, da han syntes, det var bedre en fugl i haanden end ti paa taket. Da han kom hjem om høsten, begynde han med forfatterskap, og delvis som lærer i engelsk, foredragsholder m. m. m. Hans foredrag gik hovedsagelig ut paa hans mange eventyrlige

Peder Andersen
(Den originale.)

reiser til Ny-Zeeland, Australien og Amerika. Da P. Andersen første gang var i Ny-Zeeland de 6 aar, reddet han gammellordens 6 aarige søn ra at drukne i et tjern. Etter 15 å 20 aar fik han et brev fra den reddede gut, som da hadde blit lord efter faren. Han vilde, at P. Andersen snarest mulig skulde komme derover; for han vilde saa gjerne se den mand oppe fra polhøiderne, som hadde reddet hans liv. Han sender ham samtidig billet med fri reise fra hjemmet om London og til Ny-Zeeland — at reise paa de bedste pladser, ta ind paa de fineste hoteller og tilbød ham en pen aarlig løn, hvis han vilde bli der, og hvis ikke, fri reise tilbake igjen samt ekstra betaling. P. Andersen drog avsted og kom til Ny-Zeeland efter 6-8 ukers reise. Han blev der denne gang i 2 aar. Saa kom han igjen til Maalselv. Foruten at han fortsatte med sine forrige bedrifter, opførte han sig en liten stue oppaa Renfjeld — paa sin gamle farfars plads. Grund til stuehytten fik han hos skogvæsenet. Likesaa til

anlæg av en plantehave — park, som han selv kaldte den. Mens han opholdt sig der som eneboer i sin lille hytte, drev han i mellemtiden paa med plantning i sin park av furu og gran, som han gratis fik utleveret fra statens planteskole i Maalselv. Han var svært interessert i plantning, og han fik det til at vokse noksaa pent der oppaa fjeldet. Saa omgikkes han med andre store planer, saasom anlæg av sanatorium, hvortil han laget flere tegninger til husbygninger, opførelse av fiskehytte ved Renvandet, utbygning av Renelvfossen til elektrisk lys og varme m.v. Likesaa reise op en stor svær bautasten paa sin bestefars byggetomt derved «Sanatoriet». Alle hans fremtidsmuligheter der paa fjeldet resulterte dog i intet. Atter igjen var han over til Australien og Amerika. I Amerika opholdt han sig et aar. Han kom sig ind ved jernbanen, som hadde ruten tvers over Amerika, og han var da regulator ved en mindre maskine. Han hadde bra maanedspenge. Sparsommelig var han, ja liketil gnieragtig. Da han kom igjen fra Amerika, hadde han mindre god tro paa at finde de eftersøkte kostbare mineralforekomster, som skulde gjøre han til millionær. Saa begynde han paa en evighetsmaskine — *perpetuum mobile*. Den trodde han skulde medvirke til hans millionærtitel. I 9 aar arbeidet han med den maskinen noksaa hemmelig. En dag i 1896 kom han og vilde melde ind sin maskine til utstillingen i Tromsø, som holdtes der den sommer. Han skulde selv bringe den dit, faa leiet sig et værelse i nærheten av utstillingsbygningen, slaa op et forgyldt skilt utenfor døren, at her forevises *perpetuum mobile* i fuld virksomhet. Entre 25 øre. Den, som ikke kom til utstillingen med sin *perpetuum*, var P. Andersen. Han opholdt sig i længere tid paa Renfjeldet i sin lille hytte, som eneboer, sommer og vinter, under noksaa krøble forhold. Naar han blev for meget underernæret gjorde han sig turer gjennom bygden og fortalte om sine mange fremtidsspekulationer, foreviste forskjellige slags tegninger og karter over sine projekter. Han hadde altid med sig en fuldpakket væske med alleslags dokumenter og skrivelser fra baade høi og lav. Han førte saaledes en hel del korrespondance med departementet og regjeringen om koncession paa forskjellige slags foretagender, som han agtet at gaa igang med, saasom bygning av jernbaner m. m. Han opga fremdeles ikke sit omflakkerliv efter ertsforekomster. Saaledes fandt han ovenfor Malangfossen oppi fjeldet

ved Grøtte et rikholdigt malmeleie, som han skjærpet. Saa begyndte han der med litt prøvedrift. Nu var han svært begeistret og trodde sikkert, at nu skulde millionen komme. Han skrev blandt andet til advokat Lumholtz, Kristiania, om det rikholdige fund. Lumholtz svarte, at til sommeren skulde han komme og se paa det, og han kom. Imidlertid da han ventet paa Lumholtz komme, begyndte P. Andersen at projekttere jernbane fra skjærpet. Foretok saaledes utstikning til banen nedover Maalselven paa vestre side av elven, om Fagerfjeldet til sjøen ved Finnfjordholmen, da der var en meget god havn og utskibningsplads. Da Lumholtz kom, erfarte han snart, hvilken størrelse han hadde med at gjøre. Lumholtz var nok 2 gange nordover i den anledning. Der forekom vistnok nogen værdier i fjeldet; men han fandt det neppe driveverdige. Lumholtz, som syntes, at P. Andersen var daarlig klædt, gav ham nogen hundre kroner til en ny klædning, og dermed endte den sidste puniske krig for P. Andersens vedkommende. Lumholtz, som blev bekjendt med P. Andersens lange og eventyrlige omflakkende liv i verden, skrev om ham i et Kristianiablod blandt andet følgende: «Den landskjendte og verdensbereiste Peder Andersen Fredheim av Maalselven». Hele artiklen hadde P. Andersen klipt ut av bladet til beskuelse ogsaa for andre paa sine videre omstreifninger blandt folk. Det er en gaade den dag i dag, hvorledes P. Andersen kom sig til Ny-Zeeland første gang. Om sit ophold derover i de 6 aar fortalte han forskjellige foretelser. Blandt andet, at han fandt engang en diamant som han solgte paa en utstilling i Melbourne for 7000 kroner. Hvorfor han ikke blev derover i Ny-Zeeland, foregav han, at der hos lorden var for fint for ham. Saa snart herskapet skulde ta sig en kjøretur til byen, maatte han være med, og da maatte han altid ha sit stivetøi i orden. Kosten var god; men for hans mave bruktes formeget kjøtmat. Dertil kom, at han elsket sit fedreland fremfor alt, og med de mange muligheter for øie, især i sin egen fødebygd, kunde han ikke for sin samvittighet godt forsvare at være borte. Efterhvert som han begyndte at stige paa i aarene, følte han sig svakere og svakere; men han hadde endnu saa svært meget ugjort, sa han. I 1922 fik han plads paa Maalselvns tuberkulosehjem. Formedelst en god pleie der kom han sig snart til kræfter, saa han efter 6 à 8 ukers ophold forsvandt ganske hemmelig. Mens han var paa hjemmet, fik han sendt nogen kroner fra sin skjærpekompagnion advokat Lumholtz, da Lumholtz hadde hørt, at han var syk. Om P. Andersen som foredragsholder maa tilslut erindres noget. Engang lot han bekjendtgjøre, at 3die juledag agtet han at holde foredrag i kommunelokalet paa Moen om sine reiser og oplevelser i Ny-Zeeland m. v. Der indfandt sig mange tilhørere, mest ungdom. Han var modig og uforferdet. Det usammenhengende foredrag var delvis krydret med mangeslags utroligheter. Blandt andet sa han, at de Ny-Zeelandske kvinder var saa svære, at de veiet sine 300 pund! Blandt tilhørerskaren roptes: «No lyg du igjen, P. Andersen». Slike og mange andre bifaldsytringer gjentok sig. Folket lo, og foredragsholderen lo med, saa det ljomet i huset. P. Andersen blev ikke det mindste fornærmet. Han fortsatte bare værre. For ungdommen var jo dette en storartet julemorro. Saa fandt han paa at reise til Lofoten i fisketiden paa foredragsturne. Han stanset først i Harstad, fik overlatt kommunelokalet der og bekjendtgjorde møte til et visst klokkeslet med 25 øre i entre. Der mødte op 20 à 30 tilhørere. Da han hadde talt en stund, forsvandt over halvparten, og atter om en stund de øvrige; men P. Andersen drev fremdeles uforferdet paa til foredragets ende. P. Andersen fortalte siden blandt andet, at i Harstad var det lite dannede mennesker; men derimot i Kvæfjord var der dannede folk; for der sat tilhørerne rolig og hørte paa ham meget anstændig. Mange andre viderværdigheter kunde vistnok fortelles om P. Andersen i hans lange levetid. Saaledes hadde han selv skrevet en hel del om sine reiser, men som han forgjæves forsøkte at faa ut i trykken. Efterat han forlot Tuberkulosehjemmet, blev han svakere og svakere. Saaledes maatte han forlate sin eneboerhytte paa fjeldet, idet fattigstyret grep ind og fik ham bortsat hos folk nede i bygden, indtil han døde 27. april 1923 — 70 aar gammel. Han hadde gjemt hos sig flere hundre kroner, saa fattigvæsenet

fik sit utlæg godtgjort og endda meget tilovers til en anstændig begravelse. Trods sine mange fikse ideer var han en elsker av naturen og svært interessert i alt, som levet — fra insektene paa marken til stjernene i verdensrummet — en sjelden original mand. (*J.A. Helgesen.*)

REIER ANDERSEN (BJØRN-REIER)

Reier Andersen kom til Maalselvdalen som 6 aars gl. gut med sine forældre fra Storelvdalen. Efter et kort ophold nede i dalen reiste de opover og tok fat paa rydning av gaarden Elvevold indenfor Rostavandet 85 km. fra sjøen. Der hadde i kort tid bodd en familie før, men var da reist derfra. Som ung gut var Reier delvis borte hos fremmede som gjæter. Komfirmeret blev han i i sit 25. aar efter at ha forsøkt sig for presten flere gange. Hans lyst laa ikke til boken, og store boklige kundskaper hadde han ikke. Men hvad han hadde hørt av andre, husket han godt. I yngre aar reiste han ogsaa til Finmarken for at drive fiske. Arbeidet paa sjøen sluttet han ganske snart med, da han ikke blev fortrolig med havets bevægelser, som virket saa ubehagelig paa ham. Nei, Reier var en skogens mand. Hugge tømmer og ligge maanedsviis om vinteren alene eller sammen med andre i primitive tømmerkoier langt avsides inde i dalene og om sommeren være med paa tømmerfløtning nedover Maalselven — en 6—8 mil og ofte 2—3 gange om sommeren — det var liv, han likte bedst og trolig holdt sig til. I den senere tid drev han meget paa med brytning av tjærerot og tjærebrenning. Endog i sit 85. aar hadde han tjærebrenning paa 15 tønner. Dette hadde han holdt paa med i 2 aar. Reier tilbragte hele sit liv med tungt og slitsomt arbeide i skogen. Han var av de likefremme, naturlige mennesker, som levet uberørt av tidens omskiftninger med moter og forandringer. Sin længste tid bodde han hos andre og vandret ene som ungkar hele sit liv. I daglig tale gik han oftest under navn «Bjørn-Reier», da han var bekjendt for sine bjørnehistorier og bjørnejakter. Han fortalte selv, at han ialt hadde nedlagt 12 bjørne. Og gav man mine til, at det hørtes drygt ut, fik man det svar, at man kunde bare gaa og se i «futarkivet», saa skulde nok han Reier staa skrevet for 12 bjørneliv. Uforfærdet som han var, er det godt tænkelig, at han hadde saa mange bjørner paa sin samvittighet. Han var en modig, djerv og spændstig kar med gode kræfter og god helse. Og endnu i sit 88. aar skulde man sjelden se en mand med en mere rap og lett gang end Reier. Paa spørsmaal om han nogen gang hadde vært syk, svarte han, at det var en gang han brak armen sin av led. Da var han daarlig en tid. Like til det sidste talte han med en saa kraftig røst, at det kunde faa en uvant tilhører til at skjelve. Og hadde man ham i rette fortællerlune, burde man helst holde sig paa litt avstand fra ham — ellers kunde man risikere at faa et ordentlig puf av hans næve, en ting, som han brukte for likesom at slaa fortællingen fast i sin tilhører. En gang han serverte nogle fortællinger til en kjending, som sat i en gyngestol, puffet han manden i stolen saa haardt, at han gik bakover og brak stolen i stykker. Nogen frygt hadde han visst aldrig kjendt hverken for mennesker eller dyr. Ellers var han en snild og letlivet mand med mange venner. Men var der nogen han skjønnte vilde gjøre ham uret, da var han ikke at spøke med. Han gav sig ikke saa lett. Uten persons anseelse vilde han gjøre sin ret gjældende. Og gik det ikke paa anden maate, saa tok han ikke i betragtning at skaffe sig denne ved «næveretten». Hans prat var liketil. Uten omveie kom han med, hvad han vilde si. Reier levet i de senere aar kun paa minderne efter tidligere bjørnejakter. Baade var R. blit for gammel til slikt, heller ikke likte han de moderne geværer og desuten var bjørnen i den senere tid borte. Naar man fik ham til at fortælle om sine bjørnejakter, var han svært ivrig. Her skal kun gjengis en av disse. Det var paa den tid av aaret, at bjørnen laa i hi, og han visste, at det var et saadant op ved Rostaelven. Reier, en bror av ham og en tredjemand tok avsted med mundladningsgeværer og øks. Da de kom til stedet, skjønnte de at bamsen var i hiet. De forsøkte med stænger og skraal at faa den ut; men det vilde ikke lykkes.

Nogen maatte ind i hullet efter den. Reier var antagelig den modigste. Han krøp ind gjennom berghullet, medens de andre skulde staa vagt utenfor og ta imot bjørnen. Da bjørnen syntes den fremmede blev for nærgaaende, tok den til at ake sig ut. Dette gik saa fort, at Reier ikke kom sig unda. Hullet var noksaa trangt, og da bamsen sprængte sig forbi Reier, blev det saa trangt, at det var nok bare saa vidt, det gik. R. kom sig saa hurtig som mulig ut efter, og det var paa høi tid. Vokterne utenfor hadde ikke ventet bamsen saa fort, og før de fik skutt, bet bjørnen i hælen paa Reiers bror, saa denne faldt og blev liggende under bjørnen. Reier fik da fat i børsen og gav bjørnen dødsskuddet med broren liggende under. Som et bevis paa Reiers ivrighet, naar han skulde fortælle sine oplevelser, har et øienvidne fortalt mig følgende tildragelse:

For en del aar siden kom Reier ifølge med nogen slaattefolk langs Rostaelven just forbi det sted, hvor ovennævnte bjørnejagt hadde foregaat. Reier bar en sæk paa ryggen med diverse matvarer, og en av hans følge bar bl. a. 4 river. Han fortalte, hvorledes det gik for sig med den bjørnejagten; men da blev han saa ivrig, at for det ene slængte han sin egen sæk saa uvørent, at den faldt i elven, og for det andet knuste han istykker rivene, hans kamerat bar, da denne var uforsiktig nok til at staa ham for nær.

I ca. 45 aar var han med i tømmerfløtning nedover Maalselven. Dette arbeide er oftest slit-somt, surt og tungt, og hvilen kan bli baade uregelmæssig og daarlig. Som oftest foregaar hvilen under aapen himmel ved en ild paa elvebredden. Men naar det er letvinte folk med godt humør i laget, gaar arbeidet med liv og lyst, og mangt et skjælmstykke er blit utført under dette arbeide. Efter en lang og haard fløtertørn skulde de engang ta sig en hvil i en stue, hvori der var en grue med godt baal paa. Bl. a. laa Reier og en til side om side paa gul vet med føtterne mot gruen. Begge var kjendt for at være iltre karer med langt haar. Da de var falden i dyp søvn fandt de, som var vaakne, paa at binde de to sovendes haar sammen. Derpaa tok de glør ut av ilden og stak bort til føtterne paa de sovende. Dette virket selvfølgelig, og de skvat temmelig kvast til. Haardotten lugget og begge trodde den anden lugget. De brukte nævene paa hverandre med utrop «slip mig», «nei slip du mig ellers . . .» Træt som de var, var de ikke straks klar over situationen og dængte en stund løs paa hverandre, før de fik rede paa, hvorledes det hang sammen. At skjelmene holdt sig paa avstand, og at de to lovet hævn, kan man være ganske forvissat om. Mange flere træk om Reier kunde fortællles; men det faar være. Hans lyse humør og kvikke væsen, som holdt sig nogenglunde til det sidste, gjorde, at man gjerne saa Reier stikke ind til sig for at slaa av en passiar. Folk var snilde mot den enslige gamle. Og i den sidste tid, da han maatte ha litt stel, tok folk sig av ham og stelte godt med ham. Han døde i 1914, 90 aar gammel. (H. Helgesen.)

SKARPRETTERØKSEN

Den bile eller øks, som Mestermannen paa Mestervik i Malangen brukte i sin tid, siges at være paa Lerbækmoen hos Amandus Tollefsen, og hvad værre er: øksen brukes bare som «brøtt-høgg til maassaaøks». Den burde pudses blank og sendes paa et museum.

BLIND-LARS

En kjendt skikkelse i bygden var Lars Pedersen Maalselven, «Blind-Lars» kaldet. Han døde i 1915, 82 aar gammel. Tiltrods for at han hadde været blind i 49 aar, færdedes han langveis alene, gik ofte strækninger paa 8—10 mil fra sogn til sogn, følede sig frem med stokkene. Slik var folk vant til at se ham. Ofte gik hans vei langs dype kløfter og daler; men han greiet sig allikevel. Blind-Lars var gift tre ganger, sidste gang da han var 74 aar. Hustruen var 70. Det var en ungdomskjærlighet. Skjæbnen hadde skilt dem; men paa deres gamle dage fandt de atter hinanden og fik leve sammen i 8 aar (se «Hver 8 Dag» nr. 11, 1915).

GAMMEL-HANS

Gammel-Hans bodde paa Kristianamo, og der lever det ord efter ham: «Hadde jeg børs, skulde jeg skøtt mei.» Han prøvde at hænge sig en gang; men Karoline Jakobsdatter (Vardal) kom til og rev ham ned. Denne Karoline mindes som en sjelden kjæk kvinde med mandskræfter. Hun er gift i Signaldalen.

BJØRNEHISTORIER

Joh. Løvberg fortæller: I de første aar var bjørnen meget slem for nybyggerne. Uten gode hunder hadde det været umulig at eksistere. I den første tid bruktes bare grinder om sommeren til husdyrene. Naar Malena Nymo melket om morgenen, hændte det ofte, at bjørnen sat borti skogkanten. Bare ved to ord «hes-tan» var hundene i vildt sprang tilfjelds med udyrene. De fleste av nybrukerne hadde storsmaagutter til gjætere, hvilket var ufarligt med en å to hunder ataat. — En aften i 50-aarene hørte man hundeskraal i lien tæt ved gaarden Løvberg. Avsted drog gaardens eier og broren Tollef og traf paa en stor bjørnebingse med 2 unger i en brat langbakke. Hun fik straks tæven av dem, gav hver av poderne en ordentlig klafs og gik selv mot skytterne, som laa med opspændt rifle og gav den en salve, saa den stupte forbi jægerne langt nedover den bratte bakken; men da mørket faldt paa, turde de ikke række den før næste morgen. Da fandt de blodveien et langt stykke op over lien, og den var kommet sig igjen. —

En gang senere i tiden hændte det paa samme gaard, da man laa paa sæteren, hvor stuen stod høit fra marken paa den ene side, at en bjørn kom om natten i høstskjømningen og slog istykker en grind; sauene sprang ut like under stuen, hvorunder bjørnen tok et stort lam og bar det med sig bort i skogkanten. For en del aar tilbake jaget bjørnen en ku paa Kirkeselven. Den drev død med strømmen forbi Løvberg og blev liggende paa en sandør, hvor den fandtes samme dag. Den samme bjørn var ikke færdig med sin jagt hermed, men drog forbi Løvberg, hvor den skadet nok en ku til nærmeste gaard Møkleby —traf buskapen i skogen og skadeslog en okse og en ku, saa de maatte slagtes. Da dette hændte straks ved gaarden, og eieren, Anders Eriksen av Myhreslægten, hørte brølet av kuene, tok han fort avsted med sin rifle, og da han kom til aastedet, laa bjørnen paa kuen, som endnu var ilive, og aat av den; men med et velrettet skud fra Anders faldt den død ned ved siden av kuen.

I den første tid kom en fra Storelvdalen ved navn Sivert og bosatte sig øverst i Kirkesdalen, hvor stedet blev kaldt Kirkesjord. Denne var en god kjører og opdrætter av hester. En gang hadde han bortbestilt et føl til Løvbergs nærmeste nabo, Ole Eriksen fra Lesje i Gudbrandsdalen. Sivert skulde komme med føllet om høsten. Sent en aften i maanelyset sat Ole og hustruen ved graven i sin stue. Da fik de høre kraftige sprang og skrapen omkring stuevæggene. Ole gik ut for at ta imot sin forventede gjæst — Gammel-Sivert — med føllet; men istedet fik han se en storbjørnebinne med 2 unger rusle omkring paa gaardstunet. Da han intet andet vaaben hadde, tok han en øks, slog i væggene og hesset hundene paa dem, hvorved de drog fort avgaarde.

En gang hændte det paa Kristianamo med manden Erik, liten av vækst, men med en uhyre styrke. Erik traf en voksen bjørn tæt ved gaarden paa en myr. Bjørnen kom brølende mot Erik, reiste sig op paa to ben, som til angrep; men Erik var den, som ikke skvat unda. De stod længe og stampet i myra, bjørnen fræste, saa motstanderen blev kvit i brystet av skum, mens Erik sa: «Naa kan du komme, ska du skamfæle mig faa;» men bjørnen lusket avsted. Siden sa Erik til sine naboer: «Han tora ikke ryke paa mig, den skiten». —

I de ældste tider hadde man ogsaa et andet mindre udyr, jerv, fjeldfrøsk — som var noksaa slem til smaafæet. En nybygger fra Storelvdalen var en sommer med Jo Løvberg til Tromsø paa fløtetur med tømmer og sagbord. Blandt andet hadde han kjøpt en del tobak. Da hans kone var en stor snuskjærring, maatte han ha tobak til at lave snusen som manden

ikke likte, hvorfor han gjemte tobakken samt en del penger, som han heller ikke vilde dele med kjærringa, bak skorstenen i fjøset. En morgen skulde han gaa dit for at fylde sin messingdaase med tobak. Manden hadde en stor gjetebuk og en del andre gjeter. Bukken kjendte lukten av tobakken, sprængte sig ind mellem muren og væggen, grov frem paa gulvet ikke alene tobakken, men ogsaa pengepakken. Men da blev manden harm. Bukken hadde spist op næsten al tobak og gjetene ødelagt pengene og spist en del. Herover blev manden saa sint, at han slagtet gjetene, og da man i den tid barket sine skind selv, la han skindene i bækken til røitings — undtagen bukketkindet, for det hadde tobakken besørget. Naar tiden var inde, skulde han se til skindene; men da blev han desperat; for fjeldfrøsken hadde drat skindene op av bækken og revet alt istykker, hvad han ikke hadde klart at æte op; men nu kunde ikke manden hevne sig; for udyret var borte. Øverst i Kirkesdalen bodde en god bjørneskytter, Jakob Jensvold fra Foldalen, en bror av Peder Moen dersteds. Jakob hadde fældt mange bjørner i sin tid; var dertil en meget dygtig jordbruksarbeider og forresten altmuligmand.

I 12—13 aars alderen maatte min far, John, gjæte hver dag, og han traf ofte sammen med en jevnaldrende fra nabogaarden Nordmo, Simon Larsen av Ogardsslægten fra Tønset, som var meget musikalsk anlagt. Han lavet sig en lang lur og John et blaaseredskap av bukkehorn. Med disse primitive instrumenter holdt de koncerter i skogen for bjørn og andet vildt. Larsen hadde en stor være (vædde) i sin bøling. En gang ved Aabaarvandet like ved Nordmo tok Larsen sin røde toplue, trak den ned paa værens hode og blindet sprang den paa vandet og svømte i en rund sirkel, til den sank tilbunds. Larsen blev senere lærer, kirkesanger og organist i Kabelvaag i Lofoten.

Opgave over en del av dem, som har skutt bjørn i Maalselvdalen: Reier Andersen (Bjørn-Reier) 12 bjørne (opgit av ham selv), Ole Tollefsen Sletten 4 bjørne, Tollef Olsen Dividal 2 bjørne, Flytlap Nils Larsen 4 bjørne, Flytlap Per Henriksen 2 bjørne, Ole Jakobsen, Uleberg 2 bjørne, Ole Jakobsen og Olav Halvorsen 2 bjørne, Hans Øvergaard 1 bjørn, Knut Frami 1 bjørn, Martinius Torgersen, Svestad 1 bjørn, Johannes Udin 1 bjørn, Martin Uleberg og Karl J. Stenvoll 1 bjørn: Engelskmand Sir Jakob 1 bjørn, Bjørn-Henrik (mange). Jakob Olsen Jensvold (mange). Anders Møkleby. Erik Lostrøm Eriksen (mange) m. fl.

Knut Frami var en kjendt jæger. Han tok engang en bjørn med syv kuler i kroppen; men han blev ogsaa selv saa skamferet, at han bar merke av det hele livet igjennem. Bækken, hvor han slog bjørnen, kaldes Bjørnebækken, og det siges, at Knut den gang ropte saa høit om hjelp, at det hørtes ind til Frihetsli (45 km.). Bjørn-Henrik var en gammel bjørnejæger, og han hadde flere basketak med bamse, hvorom mange frasagn gaar.

SKYTTERFESTEN I MAALSELVDALEN 1863.

Indtil forrige aar hadde man nok skytterlag i Tromsø stift; men ingen hadde tænktstignoenet saadant som en storartet skytterfest i likhet med dem, som stadig avholdes i de sydligere stifter, førend Maalselvns Skytterlag paa Centralforeningens opfordring gav eksemplet og indbød skytterlagene i Vadsø, Hammerfest, Tromsø, Trondenes, Hammerø, Hadsel, Vaagen og Salt-dalen, foruten sin nabo, skytterlaget i Bardodalen. Men de store avstande, som man har heroppe hindret dem alle fra at deltage i festen undtagen mændene fra Bardo og den nærliggende Tromsø by, samt Hammerfest, hvorfra kjøbmand Karl Rydén mødte som repræsentant for det derværende skytterlag. Deltagerne fra Tromsø avgik den 12te juli kl. 2 om morgenen med dampskibet «Eger», efterat man først i midnatssolens skin hadde samlet sig paa torvet. Da man hadde

faat «Tromsø borgerlige musikforening», som bestaar av 13 mand, med sig, og en hel mængde damer benyttet anledningen til at ta sig en tur til Maalselvdalen, varet det ikke længe, inden dansen var igang, vistnok ikke til glæde for de passagerer, som ikke skulde dele festens nydelser, men fremdeles bli ombord. Dog herom bekymrede ikke skytterne og deres damer sig, dansen gik ufortrødent til kl. 5, da «Æger» kom til Maalsnes, og paa dækket saaes kun glade ansigter. Likesom i Tromsø var der ogsaa paa Maalsnes høitidelig salut og megen jubel og glæde, saa at gamle «Æger» visst maatte beklage, at han ikke kunde blive. Dette var da om ikke den første del av festen, saa dog den første del av glæden, og det er kanske bedst at forlate deltagerne her indtil videre, foråt la dem faa tid til at sove osv. samt indfinde sig paa festens sted.

To mil oppe i Maalselvdalen ligger den faste station «Moen»; gaarden er velbygget og ligner en velstandsmands landsted ved Oslo. Ogsaa omgivelserne er smukke; frodig skog er at se overalt og veldyrkede egne, hvorimellem den brede elv slynger sig i utallige bugtninger; like imot hæver sig de 3000 fot høie fjelde Istinderne med sine isbelagte pyramider. Her skulde festen foregaa, og her indfandt sig da den 13de juli alle, som vilde delta. Paa gaardspladsen paa Moen fik de fremmede fra Tromsø og Bardodelven det første velkommen fra festkomiteens formand, hr. forstassistent Nissen. Kl. 3 begyndte skytningen paa den smakfuldt dekorerede skyteplads, en jevn og rummelig slette et stykke fra Moen, og var tilende henimot midnat, da præmiene blev utdelt. De lykkelige var 23 i tallet, hvorav en, Ole Olsen Fosmo, skjøt paa 250 alen, de øvrige paa 200 alen; av disse vandt Rydén fra Hammerfest første præmie; 18 av de vindende var bygdens egne folk, 2 fra Bardodalen og 2 fra Tromsø samt 1 fra Hammerfest. Da skytterne hadde skutt fra sig, hadde himlen ogsaa regnet fra sig og hindret ikke spisningen i restaurationsteltet. Her drak man skaaler med taler for Kongen, for Maalselven, for Sverige, for Tromsø, for Danmark osv., og da spisningen var færdig, tok man fat paa dansen under aapen himmel, under hvilken det er at anta skytterne gjorde fyldest mot det smukke kjøen, fordi de under maten hadde glemt kvindens skaal. Man glemte ogsaa i skaalrækken den velvillige musikforening, som hadde virket saa meget for festens hygge. Gjestene nordenfra rodde nedover til Maalsnes, hvor de blev hentet av «Prinds Gustav», som var sendt ned fra Tromsø. Dermed endtes den første større skytterfest, som er holdt nordenfor polarcirkelen. Man maa være de mænd særdeles taknemmelig, som satte sig i spidsen for dette foretagende og satte det igang; ti de har derved gjort meget til at bibringe nordlændingen en rigtigere mening om vaabens bruk og nytte. Dette gjælder vistnok mindre for folket i Maalselv- og Bardodalen, som er av en sydligere race; men hvad deres naboer paa alle kanter angaar, er det utrolig, hvilke tanker de gjør sig om vaaben og krig. Da den lille, uskyldige korvet «Ellida» i 1862 skulde seile ind til Tromsø, var det umuligt at faa lods ombord, da kystbefolkningen ansaa den værre end baade tyrker og hedninger, og omsider maatte den gjøre jagt paa en baat og formelig erobre denne.

(Ill. Nyhedsbl. 24/1 1864.)

MORDET

Som før nævnt har der i Maalselvdalen fundet sted bare ett drap eller mord. Dette beskrives i Skillingsmagasinet: Den 2den januar 1865 reiste Jon Jonsen Øvergaard og Berge Knutsen Nordgaard til skogen for at kjøre tømmer. De holdt paa med arbeidet utover formiddagen, og paa veien nedover en bakke for at finde vand søkte Jon et beleilig øieblik og gav Berge et slag med en «olderstaur». Slaget ramte i høire tinding saa voldsomt, at Berge faldt om som livløs. Om en stund gav han dog livstegn fra sig, og Jon slog ham igjen over hodet og over ryggen, saa han døde. Jon bandt den dræpte fast paa slæden og kjørte ham hjem. Ved hjemkomsten sa han, at Berge var kommet til skade under kjøringen. Under forhøret tilstod han dog, at han hadde slaat manden

ihjæl. Jon Jonsen var født paa gaarden Bø i Lesje av forældrene Jon Pedersen og hustru Margrete Jørgensdatter. Han opgav at være 37 aar og reiste som ung gut til Nesset prestegjæld i Romsdalen, hvor han bosatte sig paa en plads under gaarden Friisvold. Han blev konfirmert av sogneprest Bjørnson (dikterens far) og reiste siden til Tromsø og kom derefter som tjenestedreng til Øvergaard i Maalselven. Han blev dømt til livsvarig strafarbeide, men blev efter 24 aars forløp benaadet og kom atter tilbake til Maalselven. Han drev en tid som arbeidskar paa forskjellige gaarder og arbeidet med tjærebruk. Det kan tilføies, at Jon Jonsen blev benaadet paa grund av dronningens jubilæum. Jon led frygtelig for sin ugjerning — bad og bad i dyp anger. Han fandtes død med foldede hænder og knælende ved sin seng (paa Tillermoen). Simen Grøtli tok sig især av ham og hadde medfølelse med hans triste skjæbne.

MAANEN OG VEIRMERKER

De gamle hadde stor tro paa maanens indflydelse paa mange ting. Der kan nævnes:

1. Alt virke av alle træsorter, som hugges i voksende maaned om høsten eller vinteren og blir liggende utover vaaren med barken paa, surner ikke saa snart, som naar det er hugget i minkende maaned.
2. Al løvskog spirer bedst fra stubben, naar den er hugd i voksende maaned.
3. Bark flækket av træ i minkende maaned er mere kraftsløs end bark flækket i voksende.
4. Næver flækkes lettere av bjørk i voksende end minkende maaned.
5. Bjerk flækket i minkende maaned tørker snarere end om den var flækket i voksende.
6. Virke av træ hugd i voksende maaned sprækker mindre end det som er hugd i minkende.
7. Mus og hare gnaver ikke træ, som er fældt i minkende maaned.
8. Græs slaat i minkende maaned er ikke utsat for at opspises av mus.
9. Kjøtt av dyr slagtet i minkende maaned krymper mere ind og flek av gris smelter mere end de der er slagtet i voksende maaned.
10. Det skal være vanskeligere at skjære glas, naar sjøen falder end naar den flor osv. En skal vokte sig for at staa længe og stirre paa maanen; heller ikke skal en peke paa den. En gang skulde en gut og en jente til bækken for at hente vand. De bar vasbytta mellem sig, og da det var saa vakkert maaneskin, blev de staaende og glane paa maanen og pekte paa den. Det likte ikke maanen — derfor tok den gutten og jenta og vasbytta op til sig («manden i maanen»).

Fra den himmelretning veiret staaer skjærtorsdag vil det holde sig til Kristi himmelfartsdag.

Er det saa koldt at det fryser sommernat vil det fryse i 40 nætter samme aar. Saa meget sne som det er paa taket sommermaal, saa meget sne skal det være paa marken Halvarsok (15. mai.) Hvis de tre første mainætter er milde, er det tegn paa en lang god høst. Naar solen paa Peder stols dag (22. februar) skinner saa lang tid, som det tar at sadle en hest — saa skal det være tegn paa, at det blir et godt aar. Hvis januar og februar er tørre, kolde maaneder, saa skal det være tegn paa en tør sommer. Regner det paa syvsoverdag, skal det bli regn i 7 uker. Hvis 1. september er tør og klar, skal det bli en god høst. Naar hesten rister sig i sæletøiet, er det tegn paa rusket veir. Naar hesten vender bakkdelen mot væggen, betyr det urolig veir. Naar katten spiser græs, er uveir at vente. Likesaa naar katten klorer paa træ, saa venter den vind. Naar kua om vinteren slikker bolken, venter den regn. Ryster den sig, naar den slipper sine ekskrementer, er stygt veir i anmarsj. Naar kua kommer hjem fra havnegangen med et stråa i munden og roten av straaet vender ut, er likeledes uveir at vente. Naar sauene hopper paa stive ben, blir det vind. Naar hønsene laater og ryster sig paa vaglet (skiret), venter de uveir. Æter hunden græs, blir det ruskevær. Naar solen gaar ned i en sæk (skyer), staaer den op i en bæk.

KRIGSVETERANER

Flere Maalselvinger var med i krigen 1812, og her meddeles navn paa nogen: Gammel-Tomas Nergaard (fra Solien). Stor-Embret Solvold (fra Storelvdalen). Gammel-Ola Kongsl. Gammel-Arnt Tiller. Sersjant Holmen (Øvergaard) fra Tønset. Lars Jonsen Nymoen. Gammel-Mathis Elverum.¹ Johannes Udin (svensk og var mot Norge, men kom til Maalselven paa Nordgaard). Embret Knutsen Øverby. Om Johannes Udin fortælles det, at han sa til Embret Jonsen Lillevand (Tønsting) en gang, de blev overfaldt av røvere i skogen: «Inte farligt! Når dom sjutar den ene af os, saa blir den ena tilbaga og kan vel forsvare os båda två.» Gammel-Tomas (Tomas Andersen Frami) døde pludselig, han sat ved bordet og spiste. Om sersjanten fortælles det, at han var ræd i krigen og sprang for at gjemme sig, straks det smaldt: en gang i en aker og en anden gang i en laave osv.

OMKOMNE I MAALSELVDALEN

Per Mathisen fra Bakkehaug druknet i Malangsfossen. Stor-Knut fra Kirkesdalen, Nils Tomassen (Skjellet). Karl Tollefsen fra Dividalen. Alle disse omkom i Malangsfossen under tømmerfløtning i 1870-aarene. Hans Solbergnes. Per Solberg (ved Jutulstænga). Soland Jonsen og søn samtidig. Knut Dørum (Maukstad). Karen (hustru til Sersjant-Hans). En gammel mand samtidig. Jon Meyer paa Raavatnet. Tandlæge Aschenbergs søn Laurits i Raavand (1922). sakfører H. Hweddning, i Fjeldfrøskelven og samtidig sakfører Johansen, og hans to sønner (1923). Ole Svendsa (Kirkesdalen). Martin Ingjerdson Skogstad (ved Nergaard).

DIVIFOSSEN

Over øvre Divifossen, som deler sig i 7 brusende grene gjennom klippemassen, hadde finnerne i gamle dage broer av træstammer. En gang hændte det, at finnen Kunt Larsen drog over broerne med en stor renraid og med kløv. Knut Larsen var en velstandsmand, og han førte med sig ogsaa en mængde sølvtoi. Det var almindelig, at man bandt renerne i raiden sammen, og Knut Larsen gik selv foran med den første renen i baand. Da raiden næsten var over, faldt den sidste renen utfor den smale broen og trak i faldet hele renraiden med sig i dypet, saa finnen mistet alt, han eiet.

JUTULSTÆNGENE

siges at skrive sig fra, at en Jutul tog til at bygge først den nedre stænge og bar sten fra Storfjeldet. Han tok fat om kvelden og tænkte at være færdig i solrendingen; men da solen kom, var han ikke færdig og maatte slutte. Saa tok han fat næste dag og gik igang med den øvre stænge og tok stenen samme steds. Han kom næsten over elven (bare fire meter tilbage); men solen kom, og i farten tok han to grep storsten og hivde i haug, og disse hauge sees den dag idag.

GAMLE NAVN

Storholmen ved gaarden Skjellet siges at være det første opholdssted for kvænen Tomas Tomassen. Han vilde værge sig mot røvere og vilddyr. Der findes endnu tomtestener igjen. Flere holmer i elven har nu særskilte navn (f. eks. Røiholmen, Kværnholmen, Krangelholmen og Brandmoholmen m. fl., som Øverholmen, Fugelkjøsholmen osv.). Arnøra (ved Tiller) har navn efter Arnt Tiller (fra Gauldalen). Ofte lægger der sig tømmer paa øren og maa trækkes ut i strømmen igjen.

¹ Da hans søn Per druknede, sa han rolig: „Aaja, jeg har selv været i krigen, og det gjør ikke noko.”

Tollefskjæret (ved Nymo) har navn efter en Tollef, som blev sittende fast paa skjæret og holdt paa at skulle sætte livet til, da baaten gik ifra ham. Mathiskjosen (ved Nordmoen) med navn efter en Mathis. Henriklia under Langfjeldet har navn efter en gammel finn (lap), som bodde der og het Henrik. Han var flink bjørnejæger og døde der (gift men ingen barn). Ryplarsvatnet har navn efter en gammel lap, som het Lars (Ryp-Lars) og var en kjendt rypejæger. Tøllefrommet (paa grænsen av Balsfjorden) har navn efter en Tollef — antagelig ogsaa Tollefskjæret.

Av andre gamle navne kan nævnes: Gorgehallen, Lombola og Andorbolo samt Ruten og Saradalen o.s.v.

HULER OG JÆTTEGRYTER

Der findes i Troms fylke flere huler og jættegryter og underjordiske vandløp, der vidner om de geologiske dannelser, landet var utsat for i de forhistoriske tider. Saaledes findes der i Bardo—Maalselven en række av den slags naturmerkværdigheter, mest i Maalselvdalen. Der ligger f. eks. store naturlige stenbroer over Dødeselven og over elven i dalen mellem Sarrevarre og Hattavarre og likesaa over Broderstadbækken m. fl. En arm av Revelven kommer rindende ut av en 20 meter høi fjeldvæg, utenat der ovenfor paa fjeldet findes synlige kilder.

Jættegryter forekommer flere steds, men al tid i elveleier og især i Dividalen, hvor man i og nær de to store fossefald øvre- og nedre Divifos har sjelden vakre jættegryter. Våndet har her banet sig vei gjennom fjeldet, og de indadgaaende 20 meter høie vægge lukker over vandmassen. Dødeselven, som gaar under jorden i en strækning av 150 meter og danner «jordbru», har flere jættegryter.

SØLVFUND I ISTINDERNE

En gammel finn gjorde for omkring 100 aar tilbake et rikt fund av sølv i Istinderne. Finnen taug med fundet, som alle finner gjør med sine hemmeligheter i fjeldene; men høst og vaar var han i flere aar en tur til Kløven paa Senjen, hvor der var et gammelt handelssted, og byttet varer i sølv. Ingen kunde lokke ut av ham, hvor han fik sølvet ifra, og da han engang lot sig overtale til at bringe en større portion av det ædle metal til kjøbmænd i Tromsø, var finnen saa uheldig, at han omkom med sin dyre last paa sjøen, og ingen har siden kunnet finde sølvskatten igjen, om end mange har forsøkt. Finnerne paastod dog at sitte inde med hemmeligheten; men de folk kan tie; for de vet, at «tale er sølv, men at tie er guid», og derfor tier de indtil videre.

KJÆMPEKARER

Der er mange sterke karer i Maalselvdalen, om end ikke saa svært mange kan kaldes kjæmper og henregnes til kjæmpernes slægt. Dog vil man mindes enkelte av «Gammelkarerne» som kjæmper med jættekrafter, og der er vistnok ogsaa flere end disse, som kan nævnes her: Brødrene Lars og Ole Melkill i Størjord, Johannes Monsen, Knut Grimstad, Erik Lostrøm Kristianamo og Erik Svenske. Den sidste løftet engang et helt stabbur, og han tråk fembøringen paa land med tre fingre som ingenting. Av yngre karer med mer end almindelige krafter kan nævnes Reidar Lillevand, Hans Øvergaard, Simen Divimo (flinke tømmerfløtere). Johannes Knudsen Maukstad (nu ved politiet i Vadsø). Hans far Knud Ingebretsen var ogsaa en sjelden sterk kar. Jon Stenvold, brødrene Claus, Hans og Harald Grimstad er sterke karer samt Niels Trangen m.fl.

Om Knut Grimstad fortæller bladet «Tromsø», at han i flere aar reiste som kramkar paa Nordland og ofte opholdt han sig da nogen dage i Tromsø. Saa en vaar det var en mængde ishavsgaster i Tromsø, og blandt dem skal det ha været en slaaskjæmpe fra Trondhjem, som sammen med sine kamerater hadde gaat nogen dage i byen og turet. Denne mand var godt kjendt i en gammel sjap, som kaldtes Ludvigsensjappen, hvor han uten videre gik ind og drak og tok hvad

han fandt for godt, uten at nogen greiet at gjøre ham noget. Politiet hadde forsøkt at arrestere fyren, men forgjæves. Saa hændte det, at kramkaren Grimstad sammen med en kamerat ogsaa var kommet ind i sjappen, og ikke længe efter kom kjæmpen med 13 av sine kamerater ind, selvfølgelig bare for at gjøre spektakkel. Kjæmpen gik da bort til bordet, hvor Grimstad sat, tok hans glas og dråk, bare for at yppe klammeri. Grimstad sa ganske rolig til ham, at han ikke maatte drikke av hans glas. Hertil svarte manden med at slaa i bordet, saa flasker og glas deiset i gulvet, og brølte, at her var bare at holde kjæft. Men da reiste Grimstad sig og sa til politiet, som stod ved døren: «Her ser dere, at jeg ikke faar sitte i ro,» og dermed sendte han et velrettet slag i mandens fjæs, saa denne stupte over en disk; derfra kastet han ham over et bord, saa dette gik i mange biter. Nu var kjæmpen gjort ukampdygtig, saa politiet greiet at arrestere ham. Men da begyndte det at ulme i kjæmpens 13 kamerater, som vilde forsøke at overmande Grimstad; men Grimstad, som var en snartænkt mand, skjønnte, at her var fare paa færde, fik fat i en spyttebakke av malm, og dermed varslet han alle, at ingen maatte komme i hans nærhet, da det vilde gaa galt med dem. Men heldigvis var der ingen, som forsøkte. Hr. Mack, som dengang eiet utskjænkningen, takket Grimstad for hans udmerkede optræden. Dette skal ha været omkring aaret 1870. Nogen aar senere — antagelig i 1874 — nedsatte Knut Clausen Grimstad sig som handelsmand paa Maalsnes. Det fortælles, at han engang efter han kom til Maalsnes skulde bære mel op fra en pram, og han bar sine 3 sække mel i et rep opover en lang fjære og ind i et nøst. Der lever endnu folk, som var øienvitner til dette. Grimstad, som nu er omkring 85 aar, skal være kjæk og rask endnu.

HAUGE I MAALSELVDALEN

(Efter Heggveits «Norsk Kirkehistorie»)

Fra Finset tok Hauge over til Maalselven. Ogsaa her hadde de omtalte lægmænd, Bache og Gabestad, virket til vækkelse for mange i 1802; men det kristelige liv var maaske endda mere ensidig her end i Bardo. En av de mest fremtrædende av de ny vakte var gaardbruker Ole Lassenes Fagerlidal. Ole Lassenes blev vakt ved «Lille-Iver» Gabestad. Saa snart det rygtedes, at Hauge skulde komme, hadde mange samlet sig paa Fagerlidal, hvor de sat inde og ventet i flere timer, uagtet det var godt veir og i den travleste aannetid. Det fortælles, at Hauge ikke kom den sædvanlige ferdselsvei, men op fra elven, hvor han hadde beseet den vakre og store Bardofoss med tanke paa at benytte den som drivkraft i forskjellige øiemed. Ole Lassenes hustru, Rønnaug Tollefsdatter, der var født i Østerdalen, fik først øie paa Hauge. Hun gik ind og fortalte, at hun saa en fremmed som hun trodde var Hauge, kom nedenfra. Hendes mand gik straks ut, men erklærede, at «det umuligt kunde være ham, da han gik og strikkede». Hans tvil blev ikke mindre, da Hauge irettesatte dem, fordi de sat stille inde og ventet; «de burde istedet ha syslet med sit arbeide og været flittige». De tok da fat, og Hauge hjalp dem ivrig like til aften; da talte han Guds ord for dem med aand og liv, saa de straks skjønnte, at det var Hauge selv og ingen bedrager, de hadde blandt sig. De begyndte nu ogsaa at forstaa, at det gik an at være en sand kristen og samtidig skjønnte med omhu sin jordiske gjerning. «Ole Lassenes drev siden sit arbeide med flid og ihærdighet.» Han holdt ikke selvstændige opbyggelser, men deltok i disse sammen med andre; derimot kunde han disputere, naar det gjaldt, og var flink til at lede aandelige samtaler^ da han hadde erfaring og var vel kjendt i skriften. Fagerlidal omtales fra nu av som et kjendt vennehem, hvor mange fik gjestfri mottagelse og aandelig veiledning. Ole var en av lederne blandt de mange haugianere paa stedet. Siden kom flere til. Av disse maa nævnes Lars Iversen Nordmo, der deltok i forsamlingerne ved bøn og formaning. Han var ikke alene en dygtig veileder for de nyvakte, men tillike en kritisk natur, der holdt god aandelig justits inden vennesam-

fundet, saa ikke noget tvilsomt i lære eller liv fik snike sig ind. Han døde antagelig omkring 1850, medens Ole Lassesen levet like til vaaren 1860, da han hensov i en alder av 91 aar. Den mest fremtrædende og indflydelsesrike av haugianerne i Maalselven var imidlertid den allerede tidligere omtalte Lars Iversen Kjeldmo, der var indvandret hit fra Voss. Hans hjem var tidt og ofte samlingssted for venner, som ofte flere ifølge saa gjerne forblev hos ham i flere dage ad gangen, hvor der ogsaa jevnligholdtes opbyggelse. De besøkende var da allerflest venner fra Bardo og Sørreisa og enkeltvis fra indre Balsfjorden. Disse besøk gjengjældtes ganske aarvisst, da Lars og Ole Lassesen sammen — helst om vaaren — gjorde besøk til Bardo; ofte omfattet turen ogsaa Sørreisa med det samme. Naar da de nævnte to gamle hadde fattet bestemmelse om disse ture, pleiet gjerne en av dem at utbryde, mens glæden stod malet i deres ansigter: «Vi skal springe som killinger!» Lars Kjeldmo eiet et livligt temperament, var stedse i humør og, som det syntes, næsten altid glad og blid. Han var en høi og spæd mand med en rank og kjæk holdning, hadde brunt haar, blaa øine, var noget «langlet», hadde ørnenæse og høi pande. Det vakre brunlige skjæg var avraket rundt om munden og det ytterste av haken; det var forøvrigt ikke meget tykt, men naadde nedover mot brystet. Var rød og hvit av ansigtsfarve like til det sidste — og hadde et intelligent, fint furet aasyn. Han døde i slutningen av juni 1853 (eller 1854) omtrent 84 aar gammel. En, der kjendte disse ældste blandt Haugianerne i denne egn, skriver, at «han erindrede Ole Lassesen Fagerlidal som den robuste kjæmpe, aandelig som legemlig, Lars Kjeldmo som «Kjærlighedens Apostel», velmenende og elskelig og Lars Nordmo som den, der særlig hadde naadegave til at prøve Aanderne.» Fra Maalselven reiste Hauge over til Balsfjord og Tromsø.

INGEBORG FOSMO

blev født 15. februar 1800 paa Fagerlidal av gbr. Ole Lassesen Fagerlidal fra Øier og hustru Rønnaug Tøllefsdatter fra Østerdalen. Faren var vakt av Iver Gabestad og siden av Hauge. Moren var vakt av Hauge. Begge levet som strenge haugianere og opdrog sin datter strengt. Hun fik ingen skolegang, men forældrene underviste hende selv i kristendomskundskap. Litt skrivning lærte hun sig selv ved at benytte haugianernes brever som forskrifter. Hun hadde udmerkede evner og var en forstandig og kristelig oplyst ung pike, da hun i 18 aars alderen blev konfirmeret, antagelig 1818.

Omkring 1825 blev hun i Lenvik gift med *Ole Johnsen Fosmo*. Paa Fosmo tilbragte hun saa resten av sit lange liv. Hendes mand var alt dengang noget tilaars og vakt ved den bekjendte haugianer Lars Knudsen Tjødlingen. Ole Fosmo omtales som en godslig, omgjængelig mand, omhyggelig egtefælle og en opriktig og anset kristen, som tillike virket som Guds ords forkynder baade i hjembygden og i omegnen. Han var ogsaa meget virksom i sit jordiske kald. Ingeborg blev kristelig vakt omkring 1830. En alvorlig sygdom med frygt for døden og dommen var midlet. Med sin sterke vilje kjæmpet nu den unge kvinde en haard og langvarig aandelig kamp, før hun overgav sig helt til Herren. Fra denne tid var det et endda inderligere samliv mellem egtefolkene. Manden døde 10. december 1856 i troen paa sin Frelser.

Omsorgen for barna laa især paa Ingeborg. Hun opdrog dem med gammeldags strenghet, men viste tillike mildhet og kjærlighet mot dem. De artet sig ogsaa vel, under hendes tilsyn. I de mange aar, hun sat igjen som enke, drev hun gaarden med samme dygtighet som før. De 2 voksne sønner John og Ole hjalp hende godt og fik siden hver sin halvpart av Fosmo. I omgang var Ingeborg aapen, likefrem og tildels droi i sine uttalelser. Dog gav hun altid indtryk av at være ærlig og sand i sin kristendom, og nød derfor agtelse og tillid. Enkelte syntes vistnok, at hun var for myndig, men det kom utvilsomt av hendes eiendommelige natur og særlige aandelige utrustning.

Ved siden av en alsidig kristelig interesse og i nøie forbindelse med denne stod hendes rike *godgjørenhet* mot fattige og en storartet *gjestfrihet*. Gaarden Fosmo laa dengang ved den almindelig brukte alfarvei fra Maalsnes til Bardu. Der kom stadig mange veifarende forbi, og Ingeborg pleide at paa ut, hilse paa dem og høre etterretninger fra venner og kjendte, som bodde i den øvre del av dalen eller i de nedre bygder. I regelen blev saa de reisende indbudte til at hvile sig og motta forfriskninger, enten mat eller drikke, som det kunde falde. Hun var en eiendommelig storslagen skikkelse, som i denne henseende kanske mere end nogen anden i nutiden lignet sagatidens kvinder. Aapen og ærlig bad hun veifarende at komme ind, bevertet dem rundhaandet, og gjorde ingen forskjjel, enten det var rike eller fattige. Hvis derimot en eller anden indbudt, gjorde undskyldninger, likte hun det ikke, men gav ofte ren besked. Nogen reisende, som engang kom trøtte og sultne dit, og glædet sig til Ingeborgs bevertning, var uforsigtige nok til at møte den venlige indbydelse med de gjængse talemaater, at hun ikke skulde gjøre nogen bekostning for deres skyld, den var saa ufortjent. Da svarte hun kort: «Ja saa faar I gaa eders vei!» De maatte nu bittert angre, at de ikke med tak hadde mottat hendes gjestfrie tilbud. Fordi hun selv var aapen og liketil, vilde hun ogsaa at andre skulde være det. I hendes hjem var ofteopbyggelser og kristelige møter. Et større lægmandsmøte holdtes der i begyndelsen av 70-aarene. Det var i slutten av julen, og folk strømmet til fra Maalselv, Bardu og Reisen, saa det blev en meget talrik forsamling. Da de fremmede tidlig om morgenen begyndte at samle sig, stod gamle Ingeborg selv ved bordet og skjænket kaffe. Store hauger av «gorokake» og julebrød stod rundt omkring. Hver eneste en traktertes og fik forsyne sig saa meget de ønsket. Det var som at komme hjem til mor. Den store kaffekjel tømtes flere ganger, mens Ingeborg med synbar tilfredshet og glæde skjænket uavbrutt og bød folket ta til sig. Saa skred tiden utover til klokken 12 middag, da sa den gamle alvorlig: «Nu har jeg staaet her og skjænket kaffe siden imorges, nu mener jeg det maa bli noget andet; I faar begynde med møtet». Ingeborg syntes, at hun nu selv vilde ha aandelig vederlag for bevertningen, og at folkemængden ogsaa trængte en anden mat end den de hadde faat. Møtet begyndte og ledes av lærer og stortingsmand Peder Andersen Moen; det var meget opbyggelig, og man holdt paa omtrent til klokken 5 — 6; saa blev atter alle bevertet. Stedets sogneprest Martens var ogsaa tilstede. Da han kom ind i spisestuen sammen med de andre, sa Ingeborg paa sin sedvanlige troskyldige maate: «Sæt dig nu der; jeg tror, du trenger at faa noget i dig; hvorledes staaer det til med kone og barn?» Presten satte sig synlig veltilfreds og besvarte spørsmålene. Derefter spiste man under livlige og kirkelige samtaler, hvorefter sognepresten avsluttet med andagt. Mens de fjernere boende overnattet paa stedet, drog de nærmere boende hjem. Saaledes var Ingeborg vertinde for den enkelte og de mange samtidig like til sin død. Hun hadde baade evne og hjertelag.

I 1891 fik hun atter besøk av en lægmand som ofte hadde mottat baade aandelig og timelig velsignelse paa Fosmo. Ingeborg var nu 91 aar og holdt oftest sengen. Efter at ha hilst sa den reisende, at han hadde været med ved stormøtet for 20 aar siden, og tilføiet at han ikke kunde gaa forbi uten at se indom. Der stod en stol ved sengen. Hun sa synlig interessert: «Sæt dig nu der, saa jeg faar se dig!» Efter at ha betragtet ham nøie, kjendte hun ham dog ikke igjen, rimelig nok. Paa spørsmåal om hvordan det stod til, sa Ingeborg, at hun følte det led mot enden. Paa spørsmåal om de kristelige og kirkelige forhold i bygden, svarte hun at det var gaat tilbake, og beklaget, at sektene fik mere og mere fremgang baade ved taler og skrifter. Hun fortalte at de ogsaa kom til hende for at sælge bøker. Ingeborg vilde dog ikke uten videre indlate sig paa handel med ukjendte, men sa, at hun hadde skrifter nok: Bibelen og gode opbyggelsesbøker; hvis han imidlertid vilde lægge igjen nogen skrifter, kunde han gjøre det; hun skulde gjerne se paa dem. Hendes bemerkninger vidnet om en merkelig skarphet i bedømmelsen av saadanne ting. Da han sa farvel, spurte han om, hvilken hilsen han skulde bringe vennerne

i nabosognet Reisen. Hun svarte: «Hils dem, at jeg ikke kan undvære Jesus, og at jeg tror, at han av sin naade vil motta mig, naar jeg skal vandre herfra!» Den gamle Kristi tjenerinde gik ind til den evige juleglæde 27. december 1892.

Ingeborg Fosmo var baade legemlig og aandelig en kvindelig kjæmpeskikkelse. I sine yngre dager skal hun ha været vakker. Hun var ualmindelig førvoksen og sterkbygget. Øinene var store, blaa og livfulde; ansigtet fint rynket og med et energisk, bestemt, næsten mandig uttryk; panden var høi og hvælvvet. Hendes aasyn bar præg av klokskap og tænkksomhet. Sterkest fremtrædende karaktertræk var som nævnt hendes aapne likefremhet og hendes gjestfrihet. Intet, hverken hendes bedste mat, værelser, hester eller vogner var for gode til hendes mange gjester. Undertiden maatte man dog være litt tykhudet, saa aapen og drøi var hun, men baade ord og hendes hele forhold bar dog altid bud om hjertelig velmenthet for ens aandelige og timelige vel. Fordi hun aapen og mandig gik løs paa sak og person uten omsvøp og uten at gjøre forskjel, stod der respekt av hende baade i huset og i omgivelsene. *(Sogneprest Tønnesen.)*

DEN FRIE RELIGIØSE BEVÆGELSE

Omkring 1850 fik man i Maalselv besøk av den bekjendte prædikant Ole Kallem. Kristenlivet, som nu for mange var blit en bisak, blev nu igjen en hovedsak. En hel del av folket samlet sig nu om Kallems greie og skarpe forkyndelse av Herrens ord. Kallem tok saa ophold i Maalselv og bodde der i flere aar. Da han senere flyttet derfra, besøkte han sine venner ofte. Hans sidste besøk var høsten 1882, han holdt da sit sidste møte i bygdens store kommunelokale. Formange av hans venner var avskeden en smertelig stund. Paa samme tid tok den frie religiøse bevægelse sin begyndelse ved, at den svenske prædikant (senere missionær i Indien) C.J. Larson kom og virket der. Mange blev grepet av hans livfulde forkyndelse, og bygden gjennomgik sandsynligvis da den største religiøse bevægelse, som hadde været. Store folkemøter avholdtes, hvor de forskjellige religiøse spørmaal blev behandlet. Larson var en godt utdannet og avbalancert mand, der eiet stor sindsro og selvovervindelse? Flere av bygdens mænd enedes nu om det kristelige arbeide paa et mere frit grundlag (idet de saa, at formerne ikke skapte liv, men livet skapte former). Vinteren 1889 den 18. mars stiftedes Maalselv og Bardo Frimissionsforening av Pastor Morten Olsen; foreningen antok det norske Missionsforbunds statuter. Det var ialt 62 mænd og kvinder delvis fra Maalselv og Bardo. Den første bestyrelse bestod av kjøbmand H. Hofstad (formand), Hagen Brandskognes, kjøbmand Håker, Bardo, Iver Bjørnsen Moen, Bardo og Lars O. Nordmo, Arnt Haugseth og Ole Solberg Maalselv. Av disse mænd er den eneste igjenlevende Iver Bjørnsen Moen. Høsten 1889 kaldte forsamlingen den unge begavede svenske prædikant C. O. Sjöberg (senere pastor inden Svenska missionsforbundet). Hans virke satte dype merker efter sig. Møterne holdtes i hjemmene, da foreningen endnu intet forsamlingshus hadde. Der blev da utvist en stor gjestfrihet, som ikke eksisterer i vore dage. Ofte blev hele forsamlingen bevertet, naar møterne var slut. Av disse gamle gjestfrie hjem kan nevnes: hos Lars og Marit Bjerkeng, Ole Solberg, Johan Nymoan, A. Haugseth, Lars Nordmo, Hagen Brandskognes, Per Guldhav og Hofstad. I Bardo kan nævnes: hos Iver Moen, O. Håker, Bernt B. Skoelvlid og Ole J. Åsen. Ikke mange aar gik hen, før man indsaa nødvendigheten av at ha eget forsamlingshus, og i aarenes løp er bygget et i Rusten, et paa Sætermo i Bardo og et paa Guldhav; dertil et mindre lokale paa Jensberg i Maalselv. 5 aar efter foreningens stiftelse valgtes Chr. Foshaug til formand, hvilken stilling han har indehat ganske uavbrutt i ca. 30 aar. Av de mest fremtrædende kvinder inden foreningen kan nævnes Karen Stengrimsen Finnbakken, Barbro Moen (datter av fhv. stortingsm. P. Andersen i Bardo), Marthea Brandskognes, født Haagensen,

fra Østerdalen Mari Broce, Marie Steen i Overbygden og Marie Åsen. De fleste av ovennævnte er gaat bort; men nye er kommet i stedet. Foreningens nuværende styre er Ole L. Nordmo, Arnt H. Elvevold, Konrad Minde, Olaf Evjent, Meier Foshaug, Anton Brandskognes og Chr. Foshaug. Foreningen har nydt almindelig tillid, og flere av medlemmene har deltatt i bygdens styre. Neppe nogen anden fri forsamling i Nordnorge er ved slegtsskapsforhold knyttet til bygdene sydpaa som denne. Saaledes har de forskjellige bygdedialekter vært saa fremtrædende paa møtene, at en kunne høre: der har vi østerdølen og der opdølingen osv. Endskjønt en minoritet av befolkningen, saa har da forsamlingen ogsaa været medvirkende til bygdens moralske og kulturelle utvikling.

(Chr. Foshaug.)

HOLLÆNDERNES

Hollænderne fik ved et Kongeligt privilegiebrev av 24. august 1443 tilladelse «til frit og uhindret at handle i vort rige Norge, hvor de have behov». Privilegiet (paaberaabt i traktat av 1544) vakte i Holland og især i Amsterdam saa stor glæde, at der blev bygget en kirke til ære for St. Olav. Efter Kong Kristian I's tronbestigelse blev der i seks aar 1452—58 utstedt ikke mindre end 5 — fem — privilegiebreve for hollandske byer med ret til «at handle, vandle og kjøbslaa uforment i byer og steder (stoppepladse), havn og fjorde — dog mod told og besværing».

MATKLOKKER

Matklokker, som der ringes med til dagens forskjellige maaltider efter gammel skik, fandtes paa følgende gaarde: Solli, Moen (Johnsens), Fagerlidal, Brandskognes, Nymoen, Sandeggen, Kirkesnes osv. De gamle stuer paa Fosmo, Nergaard og Kongsli minder ogsaa om de gamle stuer fra Østerdalen. Maalselvdalens gamle aristokrati hadde hjemme paa disse gaardene, og den gamle rot skyter endnu friske skudd, om end i moderniserte former. Den gamle skik med matklokkerne bør bevares og klokkernes festlige klang tone længe over dalen, den fagre Maalselvdal med magt for kommende tider.

Bogkomiteen ved «Dølheim» paa Bakkehaug.
Pinsedag 31. mai 1925.

Sittende: L. Aarøen. Ivar Sæter. H. Helgesen.
Øverst: E. Myre. I. Stenersen. B. Haug.